Civilinė byla Nr. e3K-3-234-701/2021 Teisminio proceso Nr. 2-57-3-00139-2019-2 Procesinio sprendimo kategorija: 2.6.21 (S)

img1		

LIETUVOS AUKŠČIAUSIASIS TEISMAS

NUTARTIS LIETUVOS RESPUBLIKOS VARDU

2021 m. rugsėjo 30 d. Vilnius

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija, susidedanti iš teisėjų Danguolės Bublienės, Andžej Maciejevski, Antano Simniškio (kolegijos pirmininkas ir pranešėjas),

teismo posėdyje kasacine rašytinio proceso tvarka išnagrinėjo civilinę bylą pagal **ieškovės akcinės bendrovės "Energijos skirstymo operatorius"** kasacinį skundą dėl Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2020 m. spalio 27 d. nutarties peržiūrėjimo civilinėje byloje pagal ieškovės akcinės bendrovės "Energijos skirstymo operatorius" ieškinį atsakovei uždarajai akcinei bendrovei "Soldana" dėl skolos priteisimo, trečiasis asmuo bankrutavusi uždaroji akcinė bendrovė "Largus".

Teisėjų kolegija

nustatė:

I. Ginčo esmė

- 1. Kasacinėje byloje sprendžiama dėl teisės normų, reglamentuojančių atsiskaitymą už elektros energiją, elektros energijos tarifo sudedamosios dalies galios dedamosios apmokėjimą, aiškinimo ir taikymo.
- 2. Ieškovė patikslintu ieškiniu prašė iš atsakovės priteisti 41 098,32 Eur skolą, t. y. 40 212,99 Eur skolos ir 885,33 Eur delspinigių, 35,09 Eur už skaitiklio metrologinę patikrą, 6 procentų metines palūkanas nuo priteistos sumos nuo bylos iškėlimo iki teismo sprendimo visiško įvykdymo.
- 3. Ieškovė nurodė, kad ji tiekia elektros energiją į atsakovei nuosavybės teise priklausančius objektus administracinės paskirties patalpas, esančias (*duomenys neskelbtini*) (toliau ir administracinės paskirties patalpos), ir viešbučio paskirties pastatą, esantį (*duomenys neskelbtini*). Šalys 2017 m. spalio 1 d. sudarė Elektros energijos pirkimo–pardavimo (persiuntimo paslaugos) sutartį, kuria ieškovė įsipareigojo atsakovei tiekti kokybišką elektros energiją, o atsakovė įsipareigojo tinkamai ir laiku už suvartotą elektros energiją atsiskaityti. Nuo 2018 m. sausio 1 d. iki 2019 m. sausio 28 d. atsakovė iki galo neatsiskaitė už elektros energiją, todėl susidarė skola. Ieškovė 2019 m. kovo 5 d. nutraukė atsakovei elektros energijos tiekimą.

II. Pirmosios ir apeliacinės instancijos teismų procesinių sprendimų esmė

- 4. Klaipėdos apygardos teismas 2019 m. lapkričio 7 d. sprendimu priėmė ieškovės dalies ieškinio atsisakymą ir nutraukė civilinės bylos dalį dėl 220,48 Eur delspinigių priteisimo; ieškinį tenkino iš dalies ir iš atsakovės ieškovei priteisė 5836,01 Eur skolą už elektros energiją, 128,49 Eur delspinigius, 35,09 Eur sumą už skaitiklio metrologinę patikrą, 6 procentų metines palūkanas nuo priteistos 5999,59 Eur sumos nuo 2019 m. kovo 12 d. iki teismo sprendimo visiško įvykdymo; kitą ieškinio dalį atmetė.
- 5. Spręsdamas dėl įsiskolinimo už elektros energijos tiekimą į objektą, esantį (*duomenys neskelbtini*), teismas nustatė, kad šis objektas yra viešbutis, atsakovė yra jo savininkė. Atsakovė pripažino, kad nuo 2018 m. sausio mėn. už šiam objektui tiekiamą elektros energiją nemokėjo, nes kilo ginčas tarp ieškovės ir atsakovės dėl teikiamų sąskaitų pagrįstumo. 2017 m. spalio 1 d. sutartis dėl elektros energijos tiekimo viešbučiui buvo sudaryta, nes buvo reikalingas elektros tiekimas signalizacijai ir įėjimo vartams. Be to, atsakovė susirašinėjime su ieškove nurodė, kad nepagrįstas elektros tiekimo atjungimas sukels atsakovei žalą, todėl ji privalės kreiptis dėl turtinės žalos atlyginimo. Šios aplinkybės sudarė pagrindą teismui pripažinti, kad elektros tiekimas atsakovei nuosavybės teise priklausančiam viešbučiui buvo reikalingas. Todėl teismas nusprendė, kad ieškovės reikalavimas dėl 5836,01 Eur įsiskolinimo priteisimo už elektros energijos tiekimą į viešbutį nuo 2018 m. sausio 1 d. iki 2019 m. sausio 28 d. yra pagrįstas.
- 6. Spręsdamas dėl įsiskolinimo už elektros energijos tiekimą į objektą administracinės paskirties patalpas, esančias (duomenys neskelbtini), teismas nustatė, kad ieškovė tiekė elektros energiją į šį atsakovei nuosavybės teise priklausantį objektą, elektros energijos pirkimo–pardavimo (persiuntimo paslaugos) sutartis tarp šalių dėl elektros tiekimo į šį objektą sudaryta nebuvo. Atsakovė su trečiuoju asmeniu 2010 m. gruodžio I d. sudarė negyvenamųjų patalpų nuomos sutartį, pagal kurią trečiasis asmuo nuomojosi atsakovei nuosavybės teise priklausančias patalpas, esančias (duomenys neskelbtini). Šios sutarties 2.2.6 punkte nustatyta, kad trečiasis asmuo įsipareigojo sumokėti už teikiamas komunalines paslaugas (elektros, dujų ir vandens tiekimą, šiukšlių išvežimą) atsakovei pagal skaitiklių rodmenis, o kur skaitiklių rodmenų nėra, pagal atskirai pateiktas aptarnaujančių organizacijų sąskaitas. Ieškovė su trečiuoju asmeniu 2012 m. sausio 1 d. sudarė elektros energijos persiuntimo paslaugos sutartį dėl elektros energijos tiekimo į objektą administracinės paskirties patalpas, esančias (duomenys neskelbtini).
- Konstatavęs, kad atsakovė nėra 2012 m. sausio 1 d. ieškovės ir trečiojo asmens sudarytos elektros energijos persiuntimo paslaugos sutarties šalis, teismas pagrįstais pripažino atsakovės argumentus, kad jos su ieškove nesieja sutartiniai santykiai dėl elektros tiekimo į objektą, esantį (duomenys neskelbtini).
- 8. Teismas taip pat nustatė, kad Klaipėdos apygardos teismo 2017 m. birželio 27 d. nutartimi trečiajam asmeniui iškelta bankroto byla. Trečiojo asmens bankroto administratorius 2017 m. liepos 15 d. spaudoje (dienraštyje "Lietuvos rytas") paskelbė informaciją, kad visos sutartys yra laikomos pasibaigusiomis ir BUAB "Largus" nė vienos sutarties netęs. Ieškovė finansinį reikalavimą dėl trečiojo asmens įsiskolinimo bankroto administratoriui pareiškė 2017 m. rugpjūčio 17 d. Ieškovė 2017 m. spalio 11 d. kreipėsi į bankroto administratorių prašydama informuoti, ar bus vykdomos trečiojo asmens sutartys dėl elektros energijos. Bankroto administratorius 2017 m. spalio 11 d. atsakė, kad BUAB "Largus" neturėjo jokių patalpų nuosavybės teise, sutarčių nevykdys.

- 9. Teismas konstatavo, kad ieškovė, turėdama teisę nutraukti elektros energijos persiuntimą ir išmontuoti elektros apskaitos prietaisus, elektros apskaitos schemos elementus bei atvadą administracinėms patalpoms, to nepadarė. Ieškovė į objekto savininkę (atsakovę) nesikreipė, nesiaiškino, ar jai toliau bus reikalingas elektros energijos tiekimas, elektros apskaitos prietaisai. Pagrįsti atsakovės argumentai, kad toks ieškovės elgesys nagrinėjamu atveju neatitinka vidutiniškai rūpestingo, atidaus, dėmesingo asmens (verslo subjekto) standarto, dėl to ieškovė turi prisiimti iš to kilusias neigiamas pasekmes. Priešinga išvada prieštarautų teisingumo, protingumo, sąžiningumo principams ir keltų per didelius rūpestingumo, atidumo ir dėmesingumo standartus atsakovei (taip pat verslo subjektui), kurios su ieškove nesiejo sutartiniai santykiai dėl elektros tiekimo į objektą, esantį (*duomenys neskelbtini*). Teismas padarė išvadą, kad ieškovės reikalavimas dėl 34 376,98 Eur (40 212,99 Eur 5836,01 Eur) skolos už elektros tiekimą į administracines patalpas yra nepagrįstas.
- 10. Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija, išnagrinėjusi bylą pagal ieškovės apeliacinį skundą, 2020 m. spalio 27 d. nutartimi Klaipėdos apygardos teismo 2019 m. lapkričio 7 d. sprendimą paliko nepakeistą.
- 11. Kolegija nustatė, kad, nutraukus 2012 m. sausio 1 d. ieškovės ir trečiojo asmens (nuomininkės) sudarytą elektros energijos persiuntimo paslaugos sutartį dėl elektros energijos tiekimo į administracines patalpas, ieškovė ir toliau skaičiavo atsakovei galios mokestį už administracines patalpas, taikydama objektui leistinąją 250 kW galią. Taigi ieškovė atsakovei priklausančiam objektui taikė tokią leistinąją galią, dėl kurios buvo susitarta ieškovės su trečiuoju asmeniu 2012 m. sausio 1 d. sutartimi. Atskiro susitarimo dėl leistinosios galios nustatymo ieškovė su atsakove nesudarė. Kolegija nurodė, kad situacija, kai, trečiajam asmeniui iškėlus bankroto bylą ir bankroto administratoriui nutraukus sutartį, jos (sutarties) nuostatos automatiškai buvo perkeltos atsakovei, kaip objekto savininkei, paneigia sutarties uždarumo principą. Trečiojo asmens bankrotas savaime nereiškia jo teisių ir pareigų pagal 2012 m. sausio 1 d. sutartį perkėlimo atsakovei, nes šalių santykiai dėl elektros energijos tiekimo (ir su tuo susijusiomis paslaugomis) turi būti nustatomi remiantis sutarčių teisės taisyklėmis.
- 12. Kolegija konstatavo, kad šiuo atveju elektros energijos tiekėjas (ieškovė) turėjo visas galimybes netiekti elektros energijos, kol nėra sudaryta nauja sutartis su objekto savininke (atsakove). Ieškovė, sužinojusi apie 2012 m. sausio 1 d. sutarties nutraukimą ir nesikreipdama į atsakovę dėl objektui taikomos leistinosios galios, o automatiškai perkėlusi 2012 m. sausio 1 d. sutarties nuostatas atsakovei, nebuvo pakankamai rūpestinga, nes neišsiaiškino atsakovės valios dėl teisinių santykių sukūrimo ir sudarytinos elektros energijos sutarties sąlygų. Ieškovė elgėsi ne pagal įprastai verslui keliamus aukštesnius elgesio standarto reikalavimus, todėl ji privalo prisiimti savo pasyvaus elgesio pasekmes.

III. Kasacinio skundo ir atsiliepimo į jį teisiniai argumentai

- 13. Ieškovė kasaciniu skundu prašo panaikinti Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2020 m. spalio 27 d. nutarties dalį, kuria paliktas galioti Klaipėdos apygardos teismo 2019 m. lapkričio 7 d. sprendimas, kuriuo atmestas ieškovės reikalavimas dėl 34 376,98 Eur skolos, susidariusios administracinės paskirties patalpose, (*duomenys neskelbtini*), priteisimo iš atsakovės, ir šį ieškinio reikalavimą tenkinti visiškai. Kasacinis skundas yra grindžiamas tokiais argumentais:
  - 13.1. Apeliacinės instancijos teismas neteisingai taikė teisės normas, reglamentuojančias patalpų savininko pareigą atsiskaityti už faktiškai gautą persiuntimo paslaugą. Teismai, nustatę, kad sutartis, sudaryta su trečiuoju asmeniu, yra pasibaigusi, o su objekto savininke atsakove nėra sudarytos rašytinės elektros energijos pirkimo–pardavimo sutarties, turėjo tinkamai kvalifikuoti teisinį santykį. Ieškovė savo ieškinio reikalavimus grindė Elektros energijos tiekimo ir naudojimo taisyklių, patvirtintų Lietuvos Respublikos energetikos ministro 2010 m vasario 11 d. įsakymu Nr. 1-38 (toliau ir Taisyklės), 100 punkto nuostatomis, tačiau teismai jų neanalizavo, neaiškino ir nemotyvavo, kodėl atmeta šiuos ieškovės argumentus.
  - 13.2. Apeliacinės instancijos teismas, pripažindamas, kad elektros energijos tiekimo sutartis yra viešoji sutartis, visiškai nepagrįstai nusprendė, jog ieškovės reikalavimas dėl skolos už galios dedamąją priteisimo yra atmestinas, nes tarp ieškovės ir atsakovės nebuvo sudaryta rašytinė sutartis ar atskiras rašytinis susitarimas dėl leistinosios galios nustatymo. Kilus ginčui dėl atsakovės pareigos mokėti galios dedamosios mokestį, apeliacinės instancijos teismas neanalizavo tokio mokesčio nustatymo principų, jo paskirties ir todėl netinkamai taikė Valstybinės kainų ir energetikos kontrolės komisijos 2016 m. gegužės 31 d. nutarimu Nr. O3-161 patvirtintos AB "Energijos skirstymo operatorius" elektros energijos persiuntimo paslaugos kainos ir jų taikymo tvarkos (toliau Tvarka) 3 punkto nuostatas. Leistinosios naudoti galios nustatymas yra siejamas ne su elektros, kaip vienos iš energijos rūšių, konkrečiu suvartotu kiekiu, bet su objektu, kuriam rezervuota atitinkama leistinoji naudoti galia.
  - 13.3. Galios dedamoji yra taikoma visiems antrosios ir trečiosios grupės vartotojams, kurių objektai yra prijungti prie operatoriaus elektros skirstomųjų tinklų. Nors atsakovė nesudarė rašytinės sutarties, šalis sieja faktiniai sutartiniai santykiai, nes atsakovės nuosavybės teise valdomo objekto elektros įrenginiai buvo prijungti prie ieškovės skirstomųjų tinklų, o elektros apskaitos prietaisas ir elektros atvadas nebuvo demontuoti, todėl atsakovės objektui buvo rezervuota galia. Nepriklausomai nuo to, kad, su trečiuoju asmeniu nutraukus elektros energijos persiuntimo paslaugos sutartį, faktiškai elektros energija objekte nebuvo naudojama, pareiga mokėti galios dedamosios mokestį objekto savininkui neišnyko. Taigi nutraukus su trečiuoju asmeniu sudarytą rašytinę sutartį, tarp šalių susiklostė faktiniai sutartiniai santykiai, o atsakovė yra laikytina elektros energijos vartotoja.
  - 13.4. Objektui yra suteikiama leistinoji naudoti galia pirmą kartą prijungiant vartotojo elektros įrenginius, įrengtus objekte, prie ieškovės skirstomųjų tinklų. Nagrinėjamu atveju nepriklausomai nuo to, kad objektui reikiamą galią užsakė objekto nuomininkas trečiasis asmuo, sudarydamas sutartį su ieškove, vien tik nutraukus šią sutartį, objektui jau rezervuota atitinkama leistinoji naudoti galia negali būti savaime keičiama ar panaikinama be savininko prašymo. Ieškovė, prijungdama objekte įrengtus vartotojo tinklus prie savo skirstomųjų tinklų, suteikė vartotojui (atsakovei kaip objekto savininkei, o sutarties su trečiuoju asmeniu galiojimo metu objekto nuomininkei) galimybę naudoti objekte atitinkamos galios elektros energiją, t. y. ieškovė rezervavo objekto vartotojams atitinkamą galią ir jos negalėjo suteikti kitiems vartotojams. Nutraukus elektros energijos tiekimą objektui, kurio įrenginiai yra prijungti prie elektros tinklų, tinklų operatorius yra priverstas rezervuoti leistinąją naudoti galią, jos neperskirstydamas kitiems vartotojams ir palikdamas vartotojui galimybę, pašalinus energijos tiekimo nutraukimo priežastis, vartotojui pageidaujant, vėl naudoti tiekiamą elektros energiją. Už šią paslaugą Tvarkoje nustatyta vartotojo pareiga mokėti galios dedamąją.
  - 13.5. Objekto nuomininkas prisijungti prie ieškovės elektros tinklų ir užsakyti sau reikiamą galią, sudaryti elektros energijos tiekimo ir persiuntimo paslaugos sutartį turėjo teisę tik gavęs objekto savininko sutikimą. Objekte įrengti vidaus tinklai ir įrenginiai, nors buvo įrengti nuomininko iniciatyva, yra laikomi nekilnojamojo daikto priklausiniais. Taigi, priešingai nei nusprendė teismai, nutraukus su trečiuoju asmeniu elektros energijos tiekimo ir persiuntimo paslaugos sutartį, objekte įrengti vartotojo vidaus tinklai, kurie yra prijungti prie ieškovės elektros tinklų, yra laikomi objekto savininko nuosavybe ir nustatyta galia toliau lieka rezervuota būtent šiam objektui.
  - 13.6. Apeliacinės instancijos teismas nukrypo nuo kasacinio teismo suformuotos teisės taikymo ir aiškinimo praktikos dėl savininko pareigos atsiskaityti su tiekėju ir (ar) operatoriumi už patiektą elektros energiją, nesant rašytinės sutarties. Apeliacinės instancijos teismas, spręsdamas kilusį ginčą dėl atsakovės, kaip objekto savininkės, pareigos atsiskaityti už suteiktą elektros energijos persiuntimo paslaugą, nesant rašytinės sutarties, nepagrįstai netaikė Taisyklių 100 punkto (aktualios Taisyklių redakcijos 101 punktas) nuostatų. Kasacinis teismas, taikydamas šią Taisyklių normą, išaiškino, kad kai nėra sudarytos rašytinės elektros energijos pirkimo–pardavimo sutarties, už patiektą elektros energiją ir kitas su tuo susijusias paslaugas privalo sumokėti patalpų savininkas. Taisyklių 100 punktas konkretizuoja

Lietuvos Respublikos civilinio kodekso (toliau – CK) nuostatas, reglamentuojančias elektros energijos pirkimo–pardavimo santykius, jis nustatyta tvarka nėra pripažintas prieštaraujančiu aukštesnėms teisės normoms, todėl yra teisėtas ir galiojantis.

- 13.7. Apeliacinės instancijos teismas, spręsdamas klausimą dėl nekilnojamojo turto savininko prievolės atsiskaityti už faktiškai gautą persiuntimo paslaugą, padarė įrodymų vertinimą reglamentuojančių proceso teisės normų pažeidimą. Šį esminį civilinio proceso normų pažeidimą apeliacinės instancijos teismas padarė dėl to, kad bylos nagrinėjimo metu buvo nustatytos, bet priimant skundžiamą nutartį tinkamai neįvertintos ieškovės nurodomos faktinės aplinkybės, kurios patvirtino, jog elektros energija ir persiuntimo paslauga buvo teikiama atsakovei, kai buvo nutraukta sutartis su trečiuoju asmeniu. Taip pat ieškovė neturėjo pareigos įrodinėti tų aplinkybių, kurios buvo faktiškai nustatytos byloje ir nurodytos skundžiamoje nutartyje, t. y. kad objekto savininkas buvo atsakovė ir kad objektui buvo rezervuota 250 kW galia, o skola buvo apskaičiuota remiantis specialiais teisės aktais, kuriuos neteisingai aiškino ir taikė teismai, priimdami sprendimus.
- 13.8. Apeliacinės instancijos teismas nevertino atsakovės, kaip objekto savininkės, teisės aktuose nustatytų pareigų tiek dėl sutarties sudarymo, tiek ir dėl prievolės atsiskaityti už gaunamas persiuntimo paslaugas. Vadovaujantis <u>CK 4.37 straipsnio</u> 1 dalimi, apdairus nekilnojamojo turto savininkas privalo domėtis savo nuosavybės teise valdomais objektais, juos išlaikyti ir užtikrinti, kad įgyvendindamas savo nuosavybės teisę nepažeistų trečiųjų asmenų teisių. Atsakovė neabejotinai žinojo apie trečiajam asmeniui iškeltą bankroto bylą, tačiau pati dėl naujos sutarties nesikreipė ir akivaizdu, kad savo turtu nesirūpino. Apie tai, kad už objekte suteiktas elektros energijos persiuntimo paslaugas jai išrašomos sąskaitos, atsakovė žinojo dar 2018 m. sausio mėnesį, tačiau jokių veiksmų nei dėl sutarties pasirašymo, nei dėl galios mokesčio skaičiavimo ar elektros energijos apskaitos demontavimo nesiėmė.
- 14. Atsakovė atsiliepime į kasacinį skundą prašo ieškovės kasacinį skundą atmesti, Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2020 m. spalio 27 d. nutartį palikti nepakeistą. Atsiliepimas į kasacinį skundą yra grindžiamas tokiais argumentais:
  - 14.1. Apeliacinės instancijos teismas teisingai taikė teisės normas, reglamentuojančias patalpų savininko pareigą atsiskaityti už faktiškai gautą persiuntimo paslaugą. Ieškovė atsakovei priklausančiam objektui taikė tokią leistinąją galią, dėl kurios buvo susitarta ieškovės su trečiuoju asmeniu 2012 m. sausio 1 d. sutartimi. Apeliacinės instancijos teismas teisingai konstatavo, kad situacija, kai, trečiajam asmeniui iškėlus bankroto bylą ir bankroto administratoriui nutraukus 2012 m. sausio 1 d. sutartį, jos nuostatos automatiškai buvo perkeltos atsakovei, kaip objekto savininkei, paneigia sutarties uždarumo principą.
  - 14.2. Ieškovė nepagrįstai teigia, kad pareiga mokėti galios dedamosios mokestį atsakovei neišnyko, nes jos nuosavybės teise valdomo objekto elektros įrenginiai buvo prijungti prie ieškovės skirstomųjų tinklų. Šiuo atveju ne atsakovės, o būtent trečiojo asmens įrenginiai (už kuriuos trečiasis asmuo sumokėjo ieškovei) buvo prijungti prie ieškovės skirstomųjų tinklų, todėl galios dedamosios mokestį turėjo mokėti būtent trečiasis asmuo
  - 14.3. Trečiasis asmuo buvo vartotojas, nes jo įrenginiai buvo prijungti prie ieškovės tinklų ir objektą jis valdė kitais teisėtais pagrindais. Kasaciniame skunde nepagristai atsakovę bandoma nustatyti kaip vartotoją, nors bylos nagrinėjimo metu nustatyta, jog vartotojas yra trečiasis asmuo.
  - 14.4. Ieškovė nieko nepasisakė ir nepaaiškino, kodėl, trečiajam asmeniui iškėlus bankroto bylą, elektros apskaitos prietaisų rodmenys nebuvo užfiksuoti, elektros apskaitos prietaisai nedemontuoti, kodėl galios dedamųjų nebuvo tinkamai atsisakyta. Ieškovė to nereikalavo bei trečiojo asmens (vartotojo) elektros įrenginių neatjungė nuo savo elektros tinklų, tačiau savavališkai juos perkėlė atsakovei. Ieškovė nepagrįstai, atsakovei nesikreipus dėl naujos sutarties sudarymo, elektros energiją tiekė ir skaičiavo galios mokestį, nesant rašytinės sutarties.
  - 14.5. Trečiojo asmens (nuomininko) bankrotas savaime nereiškia jo teisių ir pareigų pagal 2012 m. sausio 1 d. sutartį perkėlimo atsakovei (objekto savininkei), nes šalių santykiai dėl elektros energijos tiekimo (ir su tuo susijusių paslaugų) turi būti nustatomi remiantis sutarčių teisės taisyklėmis. Ieškovė turėjo visas galimybes netiekti elektros energijos, kol nėra sudaryta nauja sutartis su objekto savininku (atsakove). Apeliacinės instancijos teismas pagrįstai pritarė pirmosios instancijos teismo pozicijai, kad nagrinėjamu atveju ieškovė, sužinojusi apie 2012 m. sausio 1 d. sutarties nutraukimą ir nesikreipdamas į atsakovę dėl objektui taikomos leistinosios galios, o automatiškai perkėlusi 2012 m. sausio 1 d. sutarties nuostatas atsakovei, nebuvo pakankamai rūpestinga, nes neišsiaiškino atsakovės valios dėl teisinių santykių sukūrimo ir sudarytinos elektros energijos sutarties sąlygų.
- 15. Kitų atsiliepimų į kasacinį skundą Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso (toliau ir <u>CPK</u>) 351 straipsnyje nustatyta tvarka negauta.

Teisėjų kolegija

konstatuoja:

IV. Kasacinio teismo argumentai ir išaiškinimai

Dėl sutartinių elektros energijos pirkimo–pardavimo teisinių santykių (ne)egzistavimo konstatavimo ir sutarties spragų užpildymo

- 16. Byloje kilo ginčas dėl atsakovės pareigos apmokėti ieškovei elektros energijos tarifo sudedamąją dalį galios dedamąją, apskaičiuotą laikotarpiu nuo 2018 m. sausio 1 d. iki 2019 m. sausio 28 d. atsakovės nuosavybės teise valdomam objektui administracinės paskirties patalpoms, esančioms (*duomenys neskelbtini*).
- 17. Bylą nagrinėję teismai nustatė, kad ieškovės reikalavimas priteisti iš atsakovės skolą už galios dedamąją siejamas su ieškovės ir trečiojo asmens 2012 m. sausio 1 d. sudaryta elektros energijos persiuntimo paslaugos sutartimi. Teismai padarė išvadas, kad: atsakovė nėra nurodytos sutarties šalis; jos su ieškove nesiejo sutartiniai santykiai dėl elektros tiekimo į objektą administracinės paskirties patalpas, esančias (*duomenys neskelbtini*), nes atitinkama sutartis ieškovės ir atsakovės nebuvo sudaryta: ieškovė turėio visas galimybes netiekti elektros energijos, kol nėra sudaryta nauja sutartis su objekto savininke (atsakove); ieškovė neišsiaiškino atsakovės valios dėl teisinių santykių sukūrimo ir sudarytinos elektros energijos sutarties sąlygų; atsakovei nekyla pareiga dėl šio objekto mokėti galios dedamosios.
- 18. Ieškovė, nesutikdama su teismų procesiniais sprendimais, kasaciniame skunde argumentuoja, kad teismai netinkamai kvalifikavo ginčo teisinį santykį, nes ieškovė savo ieškinio reikalavimus grindė Taisyklių 100 punkto nuostatomis, tačiau teismai jų netaikė ir nemotyvavo, kodėl atmetė šiuos ieškovės argumentus. Ieškovės nuomone, galios dedamoji yra taikoma visiems antrosios ir trečiosios grupės vartotojams, kurių objektai yra prijungti prie operatoriaus elektros skirstomųjų tinklų. Nors ieškovė ir atsakovė nesudarė rašytinės sutarties, ieškovė teigia, kad šalis sieja faktiniai sutartiniai santykiai, nes atsakovės nuosavybės teise valdomo objekto elektros įrenginiai buvo prijungti prie ieškovės skirstomųjų tinklų, o elektros apskaitos prietaisas ir elektros atvadas nebuvo demontuoti, todėl atsakovės objektui buvo rezervuota galia.

- 19. Teisėjų kolegija, teisės taikymo aspektu įvertinusi byloje teismų nustatytas aplinkybes ir šalių procesiniuose dokumentuose nurodomus argumentus, vadovaudamasi teisės aktuose įtvirtintu teisiniu reglamentavimu, pripažįsta pagrįstais kasacinio skundo argumentus, kad teismai netinkamai taikė materialiosios teisės normas nuspręsdami, jog tarp ieškovės ir atsakovės nesusiklostė sutartiniai elektros energijos pirkimopardavimo teisiniai santykiai.
- Energijos tiekimo sutartinius santykius reglamentuoja <u>CK</u> šeštosios knygos VI dalies XXII kkyriaus septintasis skirsnis "Energijos pirkimopardavimo sutartys" (<u>CK</u> 6.383–6.391 straipsniai). Šio skirsnio normos taikomos ir sprendžiant ginčus dėl elektros energijos tiekimo (<u>CK</u>
  6.391 straipsnis).
- 21. Remiantis <u>CK 6.383 straipsnio</u> 1 dalimi, pagal energijos (ar energijos išteklių) pirkimo–pardavimo sutartį energijos tiekimo įmonė įsipareigoja patiekti abonentui per prijungtą energijos tiekimo tinklą sutartyje nurodytos rūšies energijos kieki, o abonentas įsipareigoja už patiektą energiją sumokėti ir laikytis sutartyje nustatyto energijos vartojimo režimo, užtikrinti jam priklausančių energijos tiekimo tinklų eksploatavimo saugumą bei naudojamų prietaisų ir įrenginių tvarkingumą. Energijos pirkimo–pardavimo sutartis yra viešoji sutartis (<u>CK</u> 6.383 straipsnio 3 dalis). Tai reiškia, kad energijos tiekimo įmonė privalo teikti energijos tiekimo paslaugas visiems, kas kreipiasi, t. y. asmenims, turintiems energiją naudojančius įrenginius ar nustatytus techninius reikalavimus atitinkančius vidaus tinklus, kurie yra prijungti prie energijos tiekimo tinkle, ir įrengus apskaitos prietaisus (<u>CK</u> 6.161 straipsnio 1 ir 2 dalys).
- 22. Lietuvos Respublikos elektros energetikos įstatymo 2 straipsnio 3 dalyje nustatyta, kad buitinis elektros energijos vartotojas yra fizinis asmuo, perkantis elektros energiją asmeniniams, šeimos ar namų ūkio poreikiams, nesusijusiems su ūkine komercine ar profesine veikla. To paties straipsnio 50 dalyje nustatyta, kad vartotojas yra asmuo, kurio įrenginiai yra prijungti prie perdavimo arba skirstomųjų tinklų ar tiesioginės linijos ir kuris perka elektros energiją vartojimo tikslams, o 51 dalyje reglamentuojama, kad vartotojo objektas yra vartotojo nuosavybės teise ar kitais teisėtais pagrindais valdomas objektas (įrenginys, statinys ar kita), kuriame vartojama elektros energija.
- 23. Teisės aktuose įtvirtintas teisinis reglamentavimas nenustato reikalavimo, kad elektros energijos pirkimo-pardavimo sutarties šalimi būtų tik įrenginių, kurie yra prijungti prie perdavimo arba skirstomųjų tinklų ar tiesioginės linijos, savininkas. Priešingai, nurodytas teisinis reglamentavimas suponuoja, kad vartotojo objektas gali jam priklausyti ne tik nuosavybės, bet ir kitais teisėtais pagrindais. Tai leidžia daryti išvadą, kad elektros energijos pirkimo-pardavimo sutarties šalimi gali būti ne tik objekto savininkas, bet ir nuomininkas ar kitas asmuo, valdantis objektą teisėtais pagrindais. Poziciją, kad energijos pirkimo-pardavimo sutarties šalimi gali būti nuomininkas, yra patvirtinęs ir kasacinis teismas (pavyzdžiui, Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2019 m. birželio 6 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-198-695/2019, 19 punktas). Sutarties uždarumo principas lemia, kad jeigu ko kita nenustato sutartis, elektros energijos pirkimo-pardavimo sutartis, sudaryta elektros energijos tiekėjo ir objekto nuomininko, neturi įtakos objekto savininko teisėms ir pareigoms.
- 24. Vadovaujantis <u>CK 1.71 straipsnio</u> 1 dalimi, sandoriai sudaromi žodžiu, raštu (paprasta arba notarine forma) arba konkliudentiniais veiksmais. To paties straipsnio 2 dalyje nustatyta, kad sandoris, kuriam įstatymai nenustato konkrečios formos, laikomas sudarytu, jeigu iš asmens elgesio matyti jo valia sudaryti sandorį (konkliudentiniai veiksmai).
- 25. Energijos tiekimo sutartinius santykius reglamentuojantis CK šeštosios knygos IV dalies XXIII skyriaus septintasis skirsnis nenustato specialių taisyklių energijos tiekimo sutartie s formai. Tai reiškia, kad šios sutarties sudarymui pakanka veiksnių šalių susitarimo ir valios išreiškimo. Tokią valią šalys gali išreikšti ir sudarydamos rašytinės formos sutartį, ir žodžiu, ir konkliudentiniais veiksmais. Aplinkybė, kad asmenys nėra sudarę rašytinės formos energijos pirkimo—pardavimo sutarties, nesudaro pagrindo teigti, kad jie nėra saistomi energijos pirkimo—pardavimo sutartinių santykių. Tokiu atveju būtina nustatyti, ar asmenys nėra išreiškę valios sudaryti sutartį kita forma, įskaitant ir valios išreiškimą konkliudentiniais veiksmais. Atsižvelgiant į elektros energijos tiek imo ypatumus ir į energijos pirkimo—pardavimo sutarties, kaip viešosios sutarties, pobūdį, tokia sutarties šalių valia yra išreiškiama energijos tiekėjui ir vartotojui sutikus nustatyta tvarka prijungti vartotojo įrenginius prie energijos tiekimo tinklų. Taigi vartotojo valia, kuria išreiškiamas sutikimas prijungti vartotojo įrenginius prie energijos tiekimo tinklų, yra teisiškai reikšminga aplinkybė, nulemianti elektros energijos pirkimo—pardavimo sutarties sudarymą. Būtent tokia speciali sutarties sudarymo taisyklė yra nustatyta tuo atveju, jei pagal sutartį abonentas yra fizinis asmuo vartotojas, naudojantis energiją savo buitinėms reikmėms. Tokiu atveju sutartis laikoma sudaryta nuo vartotojo įrenginių prijungimo prie energijos tiekimo tinklų. Ši sutartis laikoma sudaryta neterminuotam laikui, jeigu joje nenustatyta ko kita (CK 6.384 strapsnio 1 dalis). Ši taisyklė, teisėjų kolegijos vertinimu, jei šalys nėra susitariusios kitaip, taikytina ir tuo atveju, kai elektros energijos pirkimo—pardavimo šalis yra ne buitinis vartotojas.
- 26. Kasacinio teismo praktikoje sprendžiant dėl elektros energijos sutartinių santykių kvalifikavimo, kai nėra sudarytos rašytinės formos elektros energijos pirkimo—pardavimo sutarties, pripažįstama, kad tokio pobūdžio sutartys laikomos sudarytomis esant dviejų teisiškai reikšmingų faktų visumai: 1) elektros energijos tiekėjas tiekia elektros energiją, 2) vartotojo elektros energiją naudojantys įrenginiai yra prijungti prie elektros tinklų (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2019 m. birželio 6 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-198-695/2019, 16 punktas). Ši juridinę reikšmę turinčių faktų visuma suteikia pagrindą daryti išvadą, kad tarp šalių susiklostę santykiai atitinka elektros energijos pirkimo—pardavimo sutartinius santykius, kurių samprata įtvirtinta CK 6.383 straipsnio 1 dalyje.
- 27. Nagrinėjamoje byloje nustatyta, kad ieškovė tiekė elektros energiją į atsakovei nuosavybės teise priklausančias administracinės paskirties patalpas. Rašytinės formos elektros energijos pirkimo–pardavimo sutartis dėl atsakovei nuosavybės teise priklausančių administracinės paskirties patalpų buvo sudaryta tarp ieškovės ir trečiojo asmens (atsakovės patalpų nuomininkės) laikotarpiu nuo 2012 m. sausio 1 d. iki 2017 m. liepos 15 d. Sudaryta sutartis buvo nutraukta trečiojo asmens bankroto administratoriaus 2017 m. liepos 15 d. pranešimu. Apie sutarties nutraukimą žinojo (turėjo žinoti) tiek ieškovė, tiek atsakovė. Atsakovei priklausančių patalpų nuomininkei nutraukus elektros energijos pirkimo–pardavimo sutarti, rašytinės formos elektros energijos pirkimo–pardavimo sutartis ieškovės ir atsakovės nebuvo sudaryta, tačiau atsakovės nuosavybės teise valdomo objekto elektros įrenginiai nebuvo atjungti nuo elektros tinklų.
- Šioje nutartyje minėta, kad, nesant sudarytos rašytinės formos elektros energijos pirkimo—pardavimo sutarties, vartotojo valia, kuria išreiškiamas sutikimas prijungti jo įrenginius prie energijos tiekimo tinklų, kai elektros energijos tiekėjas tiekia elektros energija, yra teisiškai reikšminga aplinkybė, nulemianti elektros energijos pirkimo—pardavimo sutarties sudarymą. Nagrinėjamoje bykoje teismų nustatyta, kad ieškovė tiekė elektros energiją į atsakovei nuosavybės teise priklausančias administracinės paskirties patalpas, šių patalpų elektros irenginiai, trečiajam asmeniui nutraukus elektros energijos pirkimo—pardavimo sutartį, nebuvo atjungti nuo elektros tinklų. Esant tokioms nustatytoms aplinkybėms bylą nagrinėję teismai netyrė ir nevertino, ar atsakovė, kaip objekto, į kurį tiekiama elektros energija, savininkė, išreiškė savo valią (sutiko), kad jos nuosavybės teise valdomas objektas būtų prijungtas prie energijos tiekimo tinklų, į šį objektą būtų tiekiama elektros energija. Teismai neanalizavo, ar tokios valios atsakovė neišreiškė sutikdama, kad trečiasis asmuo (nuomininkas) sudarytų elektros energijos pirkimo—pardavimo sutarti, nes tokios sutarties sudarymas neįmanomas neprijungus atsakovės nuosavybės teise valdomo objekto prie energijos tiekimo tinklų. Tol, kol galiojo ieškovės ir trečiojo asmens sudaryta rašytinės formos elektros energijos pirkimo—pardavimo sutartis, prievolinius santykius dėl elektros energijos tiekimo į atsakovei nuosavybės teise priklausantį objektą apibrėžė būtent šį sutartis. Tačiau šį sutartis, sudaryta ieškovės ir trečiojo asmens, vadovaujantis sutartis uždarumo principu, neturi įtakos atsakovės, kaip objekto, kuris buvo prijungtas prie elektros tinklų, savininkės, teisėma itokių aplinkybių netyrė ir nenustatė. Tuo tarpu jeigu objekto, kuris prijungtas prie energijos tiekimo tinklų, savininkas aškiai neišreiškia valios (nesiima aktyvių veiksmų) dėl tokio objekto atjungimo nuo energijos tiekimo tinklų, nesikreipia į elektros energijos tiekimo tinklų, savininka spretiekimo tinklų

savininkui valią išreiškus konkliudentiniais veiksmais.

- 29. Tvarkos 3 punkte nustatyta, kad galios dedamoji vieno leistinosios naudoti galios kilovato (kW) kaina vienam kalendoriniam mėnesiui, mokama už kiekvieną vartotojo objektą nepriklausomai nuo persiusto elektros energijos kiekio ir elektros energijos persiuntimo bei elektros energijos pirkimo–pardavimo ar persiuntimo paslaugos sutarties sudarymo fakto.
- 30. Nustačius, kad dėl atsakovei nuosavybės teise priklausančių administracinės paskirties patalpų tarp ieškovės ir atsakovės susiklostė energijos pirkimo—pardavimo teisiniai santykiai, atsakovei kiltų pareiga apmokėti ieškovei elektros energijos tarifo sudedamąją dalį— galios dedamąją. Tačiau, nesant tarp ieškovės ir atsakovės sudarytos rašytinės elektros energijos pirkimo—pardavimo sutarties, šios atsakovės pareigos apimtis leistinos naudoti galios dydžio aspektu nėra nustatyta, todėl teismų, nustačius tarp šalių susiklosčiusius energijos pirkimo—pardavimo teisinius santykius, turėtų būti nustatyta taikant sutarties spragų užpildymo institutą.
- 31. Nagrinėjamos bylos aplinkybių kontekste pažymėtina, kad aplinkybė, jog elektros energijos pirkimo-pardavimo sutarties šalys aiškiai nesusitarė dėl leistinosios naudoti galios, nedaro įtakos sutarties galiojimui ir pareigai mokėti elektros energijos tarifo sudedamąją dalį galios dedamąją. Remiantis CK 6.162 straipsnio 2 dalimi, kai šalys susitaria dėl visų esminių sutarties sąlygų, sutartis galioja, nors susitarimas dėl antraeilių sąlygų ir atidėtas; kai šalys dėl antraeilių sutarties sąlygų nesusitaria, ginčas gali būti sprendžiamas teisme atsižvelgiant į sutarties pobūdį, dispozityviąsias teisės normas, papročius, teisingumo, protingumo bei sąžiningumo kriterijus. Kasacinio teismo praktikoje pripažįstama, kad sutarties sudarymo faktą galima pripažinti ir nesant aiškiai išreikštos ofertos ar akcepto, tačiau šalių veiksmais pakankamai patvirtinant, kad jos turėjo rimtų ketinimų sukurti tarpusavio teises ir pareigas. Taigi esminis sutarties, kaip sandorio, požymis yra šalių ketinimas sukurti tarpusavio teises ir pareigas (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2020 m. gruodžio 28 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-353-823/2020, 41 punktas).
- 32. Remiantis <u>CK 6.195 straipsnių</u> jeigu šalys neaptarė tam tikrų sutarties sąlygų, reikalingų sutarčiai vykdyti, tai šias sutarties spragas vienos iš šalių reikalavimu gali pašalinti teismas, nustatydamas atitinkamas sąlygas, atsižvelgdamas į dispozityviąsias teisės normas, šalių ketinimus, sutarties tikslą ir esmę, sąžiningumo, protingumo ir teisingumo kriterijus. Kasacinio teismo praktikoje nurodoma, kad teismas gali nustatyti antraeiles sutarties sąlygas, jei šalys dėl jų nesusitarė, bet jos reikalingos sutarčiai vykdyti, tačiau svarbu tai, kad sutarties spragų užpildymas nepažeistų teisės normų reikalavimų ir neiškreiptų šalių ketinimų, sudarytos sutarties esmės ir tikslų; teismas negali nustatyti tokių sutarties sąlygų, kurios prieštarautų faktiniam šalių susitarimui (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2012 m. balandžio 10 d. nutartis civilinėje byloje <u>Nr.</u> 3K-3-139/2012).
- 33. Nagrinėjamoje byloje nustačius dėl atsakovei nuosavybės teise priklausančių administracinės paskirties patalpų tarp šalių susiklosčiusius energijos pirkimo-pardavimo teisinius santykius, teismas, siekdamas užpildyti šalių sutarties spragą dėl leistinosios naudoti galios, turėtų tirti ir, atsižvelgdamas į CK 6.195 straipsnyje nustatytus kriterijus bei įvertinęs šalių pateiktus įrodymus, nustatyti, koks pagrįstas leistinosios naudoti galios dydis turėjo būti nustatytas atsižvelgiant į individualius atsakovės elektros vartojimo poreikius, turėtų analizuoti ir įvertinti, ar atsakovės nuosavybės teise valdomam objektui, esančiam (duomenys neskelbtini), dar prieš ieškovės ir trečiojo asmens 2012 m. gruodžio 1 d. sudarytą elektros energijos persiuntimo paslaugos sutartį jau buvo nustatyta leistinoji naudoti galia, kokie galėjo būti atsakovės elektros energijos vartojimo minėtame objekte pagrįsti poreikiai, techninės galimybės, ir kitas su leistinosios naudoti galios dydžiu nustatymu susijusias reikšmingas aplinkybės.
- 34. Nustačius dėl atsakovei nuosavybės teise priklausančių administracinės paskirties patalpų tarp šalių susiklosčiusius energijos pirkimo-pardavimo teisinius santykius, spręsdamas dėl iš atsakovės priteistinos skolos dydžio, teismas turėtų vertinti ir šalių bendradarbiavimą sutartinių santykių metu. Remiantis CK 6.38 straipsnio 3 dalimi, kiekviena šalis turi atlikti savo pareigas kuo ekonomiškiau ir vykdydama prievolę bendradarbiauti su kita šalimi (šalių pareiga kooperuotis). Tinkamas bendradarbiavimo pareigos vykdymas yra reikšmingas prievolinių teisinių santykių elementas, kuris sudaro galimybės sutartį vykdyti kuo ekonomiškesniu ir naudingesniu šalims būdu. Energijos tiekėjas yra šios veiklos profesionalas, jam tenka pareiga elgtis rūpestingai ir sąžiningai atskleisti visą informaciją, susijusią su elektros energijos pirkimo–pardavimo sutarties sąlygų apibrėžimu, ir neklaidinti vartotojo. Jei energijos tiekėjas nesielgia sąžiningai, teikia klaidinančią informaciją, į tai teismai gali atsižvelgti spręsdami skolos priteisimo klausimą.
- Kiti kasacinio skundo argumentai vertintini kaip neturintys reikšmės teismų praktikos formavimui ir įtakos skundžiamos nutarties teisėtumui, todėl dėl jų teisėjų kolegija išsamiau nepasisako.

Dėl bylos procesinės baigties

- 36. Teisėjų kolegija, apibendrindama išdėstytus argumentus, konstatuoja, kad bylą nagrinėję teismai netinkamai taikė materialiosios teisės normas ir netinkamai kvalifikavo tarp šalių susiklosčiusius teisinius santykius nuspręsdami, jog tarp šalių dėl objekto, esančio (*duomenys neskelbtini*), nesusiklostė sutartiniai elektros energijos pirkimo–pardavimo teisiniai santykiai. Tai suteikia pagrindą daryti išvadą, kad teismai netinkamai išnagrinėjo ieškovės atsakovei pareikštą reikalavimą priteisti 34 376,98 Eur skolos ir neatskleidė bylos esmės. Nustatytas netinkamas materialiosios teisės normų taikymas yra pagrindas naikinti skundžiamą apeliacinės instancijos teismo nutartį ir ja paliktą nepakeistą pirmosios instancijos teismo sprendimo dalį, kuria atmestas ieškovės reikalavimas dėl 34 376,98 Eur skolos priteisimo (CPK 346 straipsnio 2 dalies 1 punktas, 359 straipsnio 3 dalis). Tinkamam materialiosios teisės normų taikymui nagrinėjamoje byloje būtina tirti, nustatyti ir vertinti faktines bylos aplinkybes. Teismams netinkamai kvalifikavus tarp šalių susiklosčiusius teisinius santykius ir neatskleidus ginčo esmės, tai laikytina esminiu proceso teisės normų pažeidimu, kuris negali būti pašalintas apeliacinės instancijos teisme. Dėl to, panaikinus nurodytus teismų procesinius sprendimus, bylos dalis dėl ieškovės reikalavimo priteisti iš atsakovės 34 376,98 Eur skolą, susidariusią dėl administracinės paskirties patalpų, esančių (*duomenys neskelbtini*), perduotina iš naujo nagrinėti pirmosios instancijos teismui (CPK 360 straipsnis).
- 37. Naikinant nurodytą pirmosios instancijos teismo sprendimo dalį, taip pat naikintina ir jo dalis dėl bylinėjimosi išlaidų paskirstymo.

Dėl bylinėjimosi išlaidų

38. Kadangi bylos dalis perduodama iš naujo nagrinėti pirmosios instancijos teismui, tai bylinėjimosi išlaidų atlyginimo klausimas išspręstinas šio teismo, bylą išnagrinėjus iš naujo.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija, vadovaudamasi Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso 359 straipsnio 1 dalies 5 punktu, 362 straipsniu,

nutaria:

Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2020 m. spalio 27 d. nutartį ir Klaipėdos apygardos teismo 2019 m. lapkričio 7 d. sprendimo dalis, kuriomis atmestas ieškovės reikalavimas priteisti iš atsakovės 34 376,98 Eur skolos ir išspręstas bylinėjimosi išlaidų paskirstymo klausimas, panaikinti ir šią bylos dalį perduoti iš naujo nagrinėti Klaipėdos apygardos teismui.

Andžej Maciejevski

Ši Lietuvos Aukščiausiojo Teismo nutartis yra galutinė, neskundžiama ir įsiteisėja nuo priėmimo dienos.

Teisėjai	Danguolė Bublienė

Antanas Simniškis